

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**ECCLESIASTICAE || DISCIPLINÆ || LIBRI SEX: || DE
CANONICA ET MO-||nastica Disciplina collapsa
restau-||randa, pristinoque nitori || restituenda.||**

Schulting, Cornelius

Coloniae Agrippinae, 1599

VD16 ZV 14233

10. Ex Formula viuendi Canoniorum & Vicarioru[m] Ex Actis Synhodi
Augustanæ, Ex Synhodo Treuerensi, Ex Decretis Concilij Prouincialis
Coloniensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63372)

tes quantumcunque eorum excessus graues fuerint vel enormes, iuxta cuiuslibet ordinis disciplinam siue regulam & consuetudinem obseruatam sine contradictione recipiant & admittant, ita tamen, quod propter eorum excessus, nec victus nec vestitus eis subtrahatur, sed alias regulariter puniantur, vt præfertur, prout ipsi prælati, Abbates, abbatissæ, præpositi, priores, & magistratus sententiam suspensionis à diuinis quam in contrafacientes, sex dierum canonica monitione præmissa in his scriptis ferimus, voluerint euitare.

CAPVT X.

Ex Formula viuendi Canonicorum & vica.

Cap. 5.

Igitur qui non vult regi nec etiam dirigi, ipse non est canonicus. Si autem non est canonicus, tunc coram Deo non potest leuare fructus præbendæ, cuius titulum falso nomine possidet. Quod si leuauerit peccat, & ad restitutionem corâ Deo tenetur. Et si restituere non valet, tunc diuina iustitia ipsum æternæ seruituti adiudicabit. si in hac vita dum adhuc tempus habet, condignam poenitentiam non egerit. Hoc omnibus modis est tenendum, quòd impossibile est, quòd vnus quadrans iniuste leuatus apud Deum sit in oblatione, sicut apertè euangelista dicit: Si vadas cum aduersario tuo in via, compone te cum illo ne fortè tradat te iudici, & iudex exactori, & exactor mittat te in carcerem. Amen dico tibi, non exhibis inde, donec vltimum quadrantem reddas, verè hoc est formi-

Z 5 dabi-

dabile verbum cunctis qui leuant grandes redditus Ecclesiarum iniuste: aut si iuste leuant, si tunc diligenter non student orare, & alia debita Ecclesiastica facere prout tenentur. Vos autem venerabilis Domine, qui spiritu Dei tactus non dissolute, sed canonicè viuere vultis supradictum Psalmistæ verbum in principio positum, diligenter aduertite scilicet, Sic Psalmum dicā nomini tuo in seculum seculi, vt reddam vota mea die in diē. Faciant alij quicquid velint vos, iugiter ruminare huius versiculi efficaciam, & vtinam in tantum vobis familiaris iste versiculus fiat & dulcescat, vt quoties campanæ sonitum auditis deuotè eum submurmuretis dicendo sic, Psalmum dicam nomini tuo. Hoc enim suaue colloquium inter Deū & animam deuotam non in vacuum transibit, sed magnam gratiam reportabit. Potest etiam iste versiculus secundum quosdam expositores sic ordinari (retrograde enim legitur in construendo) videlicet, Sic reddam vota mea de die in diem, id est per singulos dies, vt Psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi, id est merear te laudare in æternum. Et hic sensus est planior quam primus vterque tamen bonus.

Habetur etiam in quibusdam collegijs regula quædam Canonorum valdè bona, olim in Concilio Aquensi edita, & collecta ex dictis sanctorum. Sed nullum scio Collegium hodie, in quo ita seruetur sicut in ea scriptū est. Et propter hoc quidam dicunt quod abolita sit. Fortè hoc verum est quo ad aliqua scilicet refectorium, dormitorium, & similia positiua, sed quo ad alia quæ sunt

iuris

iuris diuini, stabilis est & manet in æuum. Ratio autem quare tam salubris regula abolita sit supra dicta est, quia pauci sunt qui submittere volunt ceruices suas iugo disciplinæ, sed omnes libertatem affectant.

Cap. II. Vos autem Venerabiles Domini. qui per viam illam incedere vultis, quæ arcta est & ad vitam ducit, per quam pauci ambulant, diligenter eidem regulæ amores vestros conformate, quia optima est, & ex elegansissimis sanctorum doctrinis composita, & ita discretè procedit, vt cuilibet bonæ voluntatis viro benè sit portabilis. Et quia fortè nonnulli sunt vobiscum qui libros istos aut non habent, aut propter paupertatem sibi procurare non valent, igitur ne illis charitas nostra deficiat, aliqua hic annotare breuiter ex eisdem & alijs libris deuotis intendimus, per quæ suam conuersationem regulare possint, vt coram Deo & hominibus in sanctitate proficiant. Quòd si studiosè hæc obseruauerint absque dubio etiam in seculo manentes, religiosam vitam ducere possunt. Hoc autem præmittendum est, quòd secundum diuersas temporum vices, diuersi modi viuendi in clero fuisse narrantur, de quibus Gratianus in decretis plura collegit, præcipuè in ca. 12. qu. 1. & alijs locis multis. In primitiua siquidem Ecclesia nullus ad clericatum aut sacros ordines admittebatur, nisi magna sanctitate cæteros antecederet, omninò à conuersatione laicali segregatus, summaque religiositate præfulgens. Nam tanta crudelitate & sæuitia pagani tunc fidem persequeban-

quebatur vt præesse nemo vellet nisi valdè perfectus, quia teste beato Gregorio: Quicumque erat prior in dignitate, prior trahebatur ad martyriũ. Stetit autem hoc tempus annis penè trecentis, vsque ad Syluestrum & Constantinum magnum, in quo penè nullus honor & reuerentia fidelibus deferebatur, quia tunc erat apud vulgares scandalum esse Christianum: sed postquam Constantinus magnus, & alij principes templa idolorum subuerterunt & baptismum susceperunt, coepit Christianum nomen in gloria esse apud communem populum, & prohibita fuerunt occisiones fidelium, vnde tunc fides maximè creuit. Idem autem Imperator volens Ecclesiasticos in honore esse, maximas possessiones Ecclesiæ contulit, vnde clerici & pauperes sustentarentur, quatenus commodus diuinis interesse possent, & pro communi populo diligentius orarent. Similiter & alij principes in diuersis locis fuerunt, & extunc Ecclesiastici ab his operibus vacare coeperunt, & sedulè diuinis insistere, viuentes de eleemosynis fidelium. Videntes autem sancti Patres quod grandis conflueret multitudo, & quod sine aliquo vitii labore & occupatione cohabitare non possent, Ecclesiasticum officium, regulas varias, & diuersos viuendi modos instituerunt vnusquisque prout spiritus sanctus illi dabat. Nam B. Hieronymus diuinum officium ordinauit: Ambrosius hymnos & cantum superaddidit: Pachomius, Basilius, Augustinus, & alij regulas ediderunt.

Maxima quoque tunc sanctorum eremitarum & monachorum multitudo extitit. Fuitque tunc

vix aliqua differentia inter religiosos & clerum, quia nōdum ista solennis professio instituta, quæ hodie in monasterijs frequentatur. Verūm successu temporis & charitate frigescente, hæc generalis sanctitas valde cœpit declinare singulis abeuntibus, post concupiscentias suas, in tantum quod cœpit diuisio apparere inter Ecclesiasticos. Ita quod quidam nominabant se canonicos, quidam monachos prætextu cuius magna superbia & auaritia in clero surrexit: De quibus Gregorius sæpè mentionem fecit in dictis suis & alij. Huic autem pestiferæ abusioni sancti Patres occurrere volentes, & clerum ad pristinum statum prouocare cupientes, regulam quandam canonicorum in Concilio Aquensi tempore Ludouici Imperatoris magno cum moderamine ex antiquorum dictis collegerunt, præcipientes vt qui in monasterijs viuere monachico more non velent, huius regulæ institutis omni conscientiæ securitate se tradere possent. Sed rursus ab hac sancta regula ita desperabiliter Ecclesiastici nūc defecerunt, vt vix aut nullo modo possibile sit, quod vnquam reduci possint impleturque hodie illud propheticum: Et erit sicut populus, sic & sacerdos.

Cap. 58. Sollicitudo septima boni viri & præcipuè illius qui in sacris ordinibus constitutus est, esse debet pro salute aliorum, vt scilicet suo bono exemplo & exhortatione alios à peccatis trahat, & ad bonam vitam ducat, & præcipuè illos qui ei commissi sunt, aut quibus cum viuit. Hoc namq; est maximè meritorium simul & iustum.

Quia

Quia qui aliquando prauo exemplo, aut fortè negligentia sua alijs fuit causa damnationis, iam studere vtiq̃ue debet, vt aliquos rapiat de fructibus inimici & ad ouile Christi perducatur. De hoc sic dicit B. Augustinus: Non tantum curemus habere bonam conscientiam, sed etiam bonam famam quantum in nobis est, propter exemplum aliorum. Item Gregorius: Qui in occulto bene viuit, sed alieno profectui minimè proficit, carbonis est. Qui verò in imitatione sanctitatis positus, lumen rectitudinis in se multis demonstrat, lampas est, quia & sibi ardet, & alijs lucet. Hæc autem emendatio non securè fit, nisi præuia oratione, & cum omni compassione, & in mansuetudine. Iuxta illud Psalmi, corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Item: Quoniam superueniet mansuetudo & corripiemur. Correctio tamen prælatorum requirit alium modum nonnunquam propter circumstantias occurrentes. Sed simplex clericus aut præbyter, nihil debet ultra facere quam Apostolus dicit, vt scilicet procedat in spiritu lenitatis, seipsum considerando humiliter, ne in superbiam eleuetur, & corruat. Potest autem sic, aut aliter dicere: Miror satis de meipso, quod non amplius studeo emendare vitam, cum quotidie video mortem appropinquare, & cum nescio quâdo responsurus sum tremendo iudicio de singulis quæ feci, aut cogitavi.

Hæc & similia solent prouocare nonnullos ad compunctionem. Quod si nullū compunctionis signum ostendunt, tunc si piè eos vult admonere, potest sic aut similiter dicere: Bone amice, si vel-

leris,

letis, libenter dicerem vobis aliqua, quę in corde meo diu portati. Et tunc proponat ei, in quibus est defectuosus, semper benignę, quia aliter non recipiet, si iracundus & indignabundus. emendator apparet. Verum, quia sunt quidam qui huiusmodi pręludia non possunt sufferre, sed magis rotundo modo volunt alloqui, sed nescio si in spiritalibus deseruiat, scio quod taliter solent loqui: Ego sum simplex & planus, non possum me ita sapienter habere &c. Sed consideret vir sensatus, quā sint proni ad iram, si defectus eorum rotundo modo proferantur. Dicunt quidam se libenter recepturos iufformationem & id ipsum petunt, sed cū res ad effectum venerit inflamman- tur, irascuntur, & nonnunquam peiores fiunt quā antē fuerunt. Modestia igitur est in talibus magis congrua, quamuis aliter quidam petant procedē- dum: verum quomodocunq; procedatur, dum fra- ter emendatur, satis est. Dixit quidam venerabi- lis pater in eremo: Dæmon non expellit dæmo- nem, sic vir passionatus nō curat passionatum. De hac autem materia, sunt multa dicta sanctorum patrum, quę hoc vnanimiter concludunt, quod fraterna correctio securē fieri nō potest, nisi mul- ta discretione sit salita. Et sicut nemo leuiter pro- rumpere debet in propriam laudem, sic nec in a- liorum correctionem, quia alios rectē increpa- re, & se dignē laudare difficillimum est apud im- perfectos.

Ex Actis Synodi Augustensis. Caput septimum.
Quos Græci Chorepiscopos, hoc est certarum
regiun-

regiſcularum in qualibet diœceſi ſpeculatores, alij Archidiaconos, alij Archipræbyteros vocat, in noſtra Eccleſia cathedrali quo ad certum diſtrictum mœnijs Auğuſtanæ ciuitatis adiacentē, Archidiaconi, in reliqua verò diœceſi Decanorum ruralium nomine cenſentur.

His igitur hoc ſtatuto mandamus, vt hæc noſtra placita atque ſynodalia decreta curæ ſuæ parochis publicent & exequantur, vt capitula ſua ruralia ſicuti hæctenus conſuetum fuit congregent & ſeruent: ad futuras ſynodos citati veniant: diligenter quoque inuigilent, vt parochi ſubditos ſuos doceant, corrigant, & veluti paſtores fideles in via catholicæ doctrinæ ducant, ne irregularitate contracta miniſtrent, neve in foro conſcientiæ in dubijs conſultent, niſi peritiores prius ſuper his adhibuerint in conſilium, ad hæc vt ab extortionibus & exactionibus illicitis & inſolitibus abſtineant, & libertatem Eccleſiaſticam, quantum in eis eſt, tueantur. Nos etiam ſenis quibuſq; menſibus diſtrictius regiunculæ ſuæ Eccleſias viſitare, & de omnibus rebus tam ſpiritualibus quam temporalibus ſibi concurrentibus curam habere præcipuam: & ſi quæ emendare non poterunt, ad ſynodum pro tempore aut ſi mora periculum habuerit, ad nos, vt opportunè providere de omnibus poſſimus, referre iubemus. Si quos intruſos ad parochias aut alia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diſtrictibus eſſe Decani intellexerint aut ſuſpectas de ſurreptione abſolutiones diſpenſationeſve oſtentari aut circumferri à quibuſcunque cognouerint: eos moneant primum, ne ſibi beneficia

ficia sacramentorumque administrationem vsurpent neue gregem Christi huiusmodi dispensationum vel absolutionum pretextu decipiant. Si qui verò parere monitis noluerint, hi nobis à Decanis, quos fidei iuramento nobis prestite super hoc admonemus, sine mora indicetur Decanis ruralibus iniungimus, ne in tēplis, sacellis aut oratorijs suarum regiuncularum picturas aut imagines quascunque depingi, sculpi, aut fieri nobis aut vicario nostro inconsultis patiantur, vt in his veteris Ecclesiæ decorum sacrarum historiarum veritas & imaginum honestas maturiore deliberatione circa ea præcedente cōserueur. Idem decernimus in ceteris diœcesis nostræ sacris ædibus omnibus diligenter obseruandum. Iisdem Decanis ruralibus præcipimus, vt in inquirendis hereticorum libris, aut de hæresi schismateve suspectis, nullam diligentiam prætermittant. Contra- hant etiam, vndecunque in suis regiunculis possunt eiusmodi libros omnes, & in primis formulas administrationis sacramentorum, quas aduersarij ordinationes Ecclesiasticas vocant: eosque libros ad nos quam primū transmittant, & in concionibus suis sacramentorumque administratione, Catholicos doctores, & Romanæ Ecclesiæ manualia sequantur: cæterisque eiusdem rei pro officij sui cura monitores anthoresque existant. Ca. 19. Catholicæ Ecclesiæ pientissimæ matris lenitas, de rigore poenarum canonicarum, de quibus canones poenitentiales extant, tantum remisit populisque ex ea clementia sibi permisit tantum, vt difficile sit eas leges hoc tempore in vsu Eccle-

siasticum reuocare. Nam cum Christianorum licentia in peccando creuisset, sæpeque anni pœnitentiales ex ijs canonibus numerum ingentem, pœnitentisque vitam etiam longissimam excedentem conficerent, aut senio morbisque grauati satisfacere nequirent: factum deinceps fuit, vt illæ pœnæ ex clementissimæ matris Ecclesiæ indulgentia, & thesauri meritorum Christi, & martyrum dispensatione in eleemosynas orationes sacerorum locorum visitationes, aliæue Christiani hominis exercitia commutarentur. Quoniam igitur & pœnarum vsus exoleuit, & indulgentiæ huiusmodi, hæreticorum culpa, apud plerosque contemptui sunt, parochis nostræ diocesis iniungimus atque mandamus, vt confitentes harum pœnarum saltem admoneant, iudiciumque veteris Ecclesiæ circa eas explicent, & pestilentem illam opinionem, qua persuasum plerique habent, hominem peccati actualis pœnam diuinæ iustitiæ non debere, ex animis confitentium euellant, atque pœnitentialem canonum seueritatem pro recepta posterioris ætatis consuetudine, orationibus, eleemosynis, ieiunijs, alijsque id genus pietatis operibus pro satisfactione pœnarum iniunctis mitigent, prouidenti que iudicio pro lepræ qualitate, pœnitentisque viribus, facultate & affectibus expensis, simul & medicinam animæ viceribus adhibeant, & pœnas delinquentibus infligant. Ex Synodo Treuirensi: Quemadmodum enim permagni refert, rectè secusve discipulos præceptor doceat; ita plurimum interest, benè an malè viuat, qui vitæ aliorum fungendæ ac forman-

dæ suscepit prouinciam. Ita enim siue natura siue
 moribus comparatum est, vt non tam facilè ver-
 ba eius cui se totum quis credit, quàm facta æmu-
 lari contendat. Quo fit vt si ij qui præsumunt, perpe-
 ram agant, fiant ipsis subditi quàm simillimi: vt
 nihil hoc Gregoriano verbo verius, quo ait, Gre-
 gem consequenter ferri in præceptis, si per præru-
 pta vitiorum gradiatur pastor. Ex eadem Synodo
 Treuerensi: Nihil verò minus conuenit, quam vel
 sal fatuum fieri ac desipere, vel lucem tenebro-
 sam esse. Quorum hoc quidem tum denique fit,
 cum ij quorum est sapientiam in alios transfun-
 dere, & quasi de suo lumine lucem in aliorum men-
 tibus accendere, perniciosi & ipsi errant, & alios
 in errorem adducunt. Illud autem tunc fit, cum ij,
 quorum refert sermone gratia salito, probata-
 que vitæ exemplo aliorum condire mores, luxof-
 que solidare animos, aut non solidè docent, sed
 stulti ipsi cum sint, fatua (vt Esaias ait) loquuntur:
 aut non ita vt loquuntur viuunt, quo fit vt doctri-
 na illorum desipiat adeoque conculcetur, despi-
 ciatur, reijciaturq; ab hominibus. vt hic quoque
 locum habeat Gregorianum illud Cuius vita de-
 spicitur restat vt eius prædicatio contemnatur.
 Prius illud doctorum ac pastorum genus Hiere-
 mias subinde taxat in Prophetis mendacia loque-
 tibus, quibus nihil vanius esse possit, aut man-
 data hominum docentibus, aut alios vt ad præscri-
 ptum Mofaycæ legis viuerent vrgentibus, cum di-
 uerlum ipsi facerent. Ex Decretis Conc. Prouinc.
 Colon. Non aliàs sanè melius, quàm in visitatione,
 deprehenduntur, corriguntur & eradicantur errores

& vitia quæ visitatoribus dormientibus seminantur, crescunt, & secutum robur acquirunt. Sic in Euangelio dicitur: Cùm dormirent homines, venit inimicus homo & superfeminavit zizania, morum nimirum & doctrinæ corruptelam. Dormiunt prælati qui non visitant; soli vigilant, & seruent custodias noctis super gregem suum, qui mala quæ metuuntur visitatione præcidunt. Et quoniam semper oportet eos in sibi commissas oues, habere oculos intentos, speculatores appellantur: Speculatorem, inquit Propheta, dedit domui Israel. Nec aliud est Episcopus, etiam ex nomine, quàm speculator. Hinc etiam Apostolus Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Episcopos. Et vniuerso, inquit gregi, qui visitationem requirit vt Episcopus nemini desit. Quale exemplum dedit ipse de se Apostolus, non semper prædicans, sed visitans etiam suos quos ad Christum conuerterat, vt exploraret, vtrum seruarent doctrinas & traditiones Apostolorum & seniorum. Sic habito Concilio Hierosolymitano in quo Apostoli & seniores statuerant, quoniam pacto lex vetus sepeliri deberet, ait ad Barnabam Paulus: Reuertentes visitemus fratres per vniuersas ciuitates, quomodo se habeant. Qualium visitationum frequens mentio est in Actis Apostolorum. cap. 20. commemorat Episcopis Asiaticis labores suos, ac tandem contestatur eos in hæc verba: Quapropter vos hodierna die, contestor quod mundus sum à sanguine omnium: Non enim subterfugi quo minus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Qua
sanè

sanè contestatione pronunciat reos sanguinis omnium pereuntium animarum, Episcopos illos, qui oves suas non requirunt. Visitatione igitur opus est, cum Archidiaconali tum Episcopali, atque Archiepiscopali, & eorum, quibus hoc muneris incumbit ad extirpandos errores ac vitia & mores bonos plantandos, eosque in usu & vigore suo retinendos. Haftenus autem (quod negare non possumus) alto somno dormierunt Episcopi, de Archidiaconorum visitatione securi, qui speciem quandam visitationis retinuerunt, sed deformem, & prauorum officialium seu visitatorum quæstu vitiosam ac reprehensibilem. Nunquam profectò quod nunc sero querimus, tot hæreses & sectæ moresque corrupti eousque inuallissent, nec iaceret adeò disciplina Ecclesiastica neglecta, si rectè visitatum ab Episcopis & Archidiaconis, & ijs quibus hoc muneris incumbit fuisset.

Quapropter Archidiaconis quidè totius Concilij autoritate mandamus & præcipimus, vt abusu correcto, visitationem instituant ad formulam reformationis nec quicquam finant in vitijs, pecuniæ vel munerum causa, hæere iuxta superiores nostras constitutiones sub pœna quâ Episcopi vel superiores dignam iudicauerint. Episcopos autem requirimus, vt frequentius per hoc triennium visitent suas Dioceses, cum ad extinguendas hæresum & schismatum reliquias, tū verò vt Archidiaconales & inferiores visitatores suum morem retineant.